

نسل شنیداری

● مصطفی رحماندوست
شاعر و نویسنده‌ی کودک و نوجوان

در سال ۱۳۷۴ بود که اولین سایت کودکانه را با نشانی www.doostane.com راه‌اندازی کردم. سایت کودکانه که پیش‌تر در ایران سابقه نداشت، حداقل برای دو گروه مفید بود: یکی برای کسانی که کتاب در دست‌رسشان نبود؛ به‌خصوص برای هم‌وطنان خارج از کشوری که زبان فارسی آن‌ها افت کرده بود، یا بهتر بگوییم، نسل دومی‌ها و سومی‌ها. دیگر برای آن‌ها که هم کلمات را می‌دیدند و هم متن برایشان خوانده می‌شد که جنبه‌ی زبان آموزی زیادی داشت. در آن سال‌ها من سایت «دوستانه» را راه‌اندازی کردم و حدود ۱۲۰ عنوان کتاب را به صورت دیجیتال در سایت قرار دادم. که بعدها همین کار را برای مجلات کردم. ولی نتوانستیم سایت دوستانه را حفظ کنیم و بسته شد. زیرا این سایت خصوصی بود و در آن دوره برای نگهداری از آن باید ماهی سه میلیون تومان اجاره‌ی پهنای باند به مخابرات می‌پرداختیم. و این مبلغ برای ما سنگین بود. در حالی که الان برای نگهداری هر سایت، در سال شاید حدود ۱۰۰ هزار تومان هزینه‌ی مخابرات کافی است.

در سه چهار سال اخیر کتاب الکترونیکی جای خودش را بین مخاطبین باز کرده و هیچ آسیبی به شمارگان کتاب‌های کاغذی و ناشران وارد نکرده است. لاقلاً می‌توانم بگویم تغییری در نوبت چاپ و شمارگان آن عناوین از کتاب‌های من که به صورت دیجیتال و صوتی قابل دسترسی است، دیده نشده است. در سال ۱۹۹۴ در کنگره‌ای در لندن با عنوان «ماده‌ی گران»، بحث درباره‌ی این بود که کاغذ کلاسی بسیار گرانی است که از نظر زیست محیطی مصرف آن

کتاب گویا، کتابی است که به جای دیده شدن تغییر جهت می‌دهد و با حس شنوایی مطالعه می‌شود. در ابتدا کتاب‌های گویا را در آمریکا برای نابینایان طراحی کردند. بعدها در کشورهای دیگر هم این اتفاق تکرار شد. شاید اولین کتابی که به صورت گویا درآمد، کتاب مقدس بود. روزی برحسب اتفاق به کتاب‌خانه‌ی نابینایان برخوردیم و برای استفاده از کتاب‌های گویا عضو آن شدم. در آن زمان کتاب گویا به صورت نوار کاست بود که هنگام رانندگی در ماشین گوش می‌کردم. بیشتر از کتاب‌هایی استفاده می‌کردم که مطالعه نکرده بودم. یا تعداد صفحات زیادی داشتند و حال و حوصله‌ی زیادی برای مطالعه‌ی نسخه‌ی چاپی آن‌ها لازم بود. با این روش خیلی از کتاب‌ها را مطالعه کردم. پس از تحقیق در این زمینه متوجه شدم که در کشورهای دیگر هم کتاب گویا سابقه‌ای طولانی دارد و به تولید آن به صورت یک تخصص نگاه می‌شود. کتاب گویا فرصتی است برای مطالعه، آن هم زمانی که نمی‌توانی ببینی یا نگاهت را متوجه متن کتاب کنی. پس می‌توانی بشنوی و کتاب‌ها را گوش کنی. در ایران هم مثل سایر کشورها با نابینایان شروع شد؛ مثل کتاب‌خانه‌ی عصای سفید، کتاب‌خانه‌ی رودکی و کتاب‌خانه‌ی حسینه‌ی ارشاد. نابینایان می‌توانستند با عضو شدن از کتاب‌های گویای آن‌ها بهره‌مند شوند. بعدها نرم‌افزاری پدید آمد که متن کتاب را به صدا تبدیل می‌کرد و البته این کار برای زبان انگلیسی امکان‌پذیر شد. الان در کتاب‌خانه‌ی ملی نابینایان ایران این نرم‌افزار برای کتاب‌های خارجی موجود است. در نهایت «کتاب الکترونیکی» را مدیون نابینایان هستیم.

بسیاری از افراد دوست دارند کتاب را به صورت سنتی مطالعه کنند و این حسی نیست که پای رایانه برایشان ایجاد شود

مقرون به صرفه نیست و خوب است که کتابها و روزنامهها را به سمت دیجیتالی شدن سوق داد. حتی طرحی هم ارائه شد که کیوسکهای مطبوعاتی مجهز شوند به گونه‌ای که برای هر بار مطالعه‌ی کتاب یا روزنامه شارژ شود تا از لحاظ اقتصادی، ناشر و نویسنده ضرر نکنند. این کار در بعضی از کشورهای اروپایی انجام گرفت و با یک پژوهش ثابت شد که با دیجیتالی شدن کتابها و روزنامهها، فقط سطح مطالعه بالا رفته است. چون یک گروه کتابهای چاپ کاغذی را می‌خوانند و گروه دوم که اضافه شده بود، دیجیتالی و صوتی را. یعنی باعث بالا رفتن سطح مطالعه شده بود و تأثیری در تیراژ کتاب و روزنامه‌ی کاغذی نگذاشته بود. یک مؤسسه‌ی آمریکایی حدود ۴۸۰ عنوان کتاب کودک و نوجوان فارسی را در سایت خودش به زبانهای گوناگون گذاشته است. چهل و دو عنوان از آنها کتابهای تألیف من بود که اعتراضی نکردم، چون تأثیری در شمارگان کاغذی کتابهای من نگذاشته بود.

به دو دلیل فکر می‌کنم که کتابهای دیجیتالی تأثیری در شمارگان کتابهای کاغذی ندارند: یکی به دلیل این که بسیاری از افراد دوست دارند کتاب را به صورت سنتی مطالعه کنند و این حسی نیست که پای رایانه برایشان ایجاد شود. دوم، کسانی که پای رایانه می‌نشینند، معمولاً بیشتر نت و یادداشت برمی‌دارند و لذتی که از مطالعه‌ی کتاب چایی می‌برند در این مطالعه حاصل نمی‌شود. من کتاب گویا را هم نوعی کتاب الکترونیکی می‌دانم. کتابهای الکترونیکی در جهت گسترش مطالعه خیلی موثر هستند. مثلاً در کتابهای الکترونیکی کودکان ضمن مطالعه، بازی با شخصیت‌های داستان و در فضای مجازی به صورت، با رنگ‌آمیزی و ... بازی می‌کنند و این اتفاق به دفعات می‌تواند اتفاق بیفتد. چنین امکانی در کتابهای کاغذی وجود ندارد.

کتابهای دیجیتالی و صوتی از طریق اینترنت و در کتاب فروشی‌ها به صورت سی‌دی در دست‌رس مخاطبان قرار می‌گیرد، که در هر دو صورت دارای ویژگی‌های مطرح شده هستند و باعث گسترش مطالعه‌ی کودکان می‌شوند؛ بخصوص اگر که با بازی توأم باشد.

اولین کتابخانه الکترونیکی برای بچه‌ها در ایران، در «کتابخانه‌ی ملی» بخش کودکان و نوجوانان راه‌اندازی شد. در حال حاضر طبق برنامه، روزی ۱۵ کتاب وارد سایت می‌شود که از این ۱۵ کتاب، یک تا شش کتاب، از میان کتابهای قدیمی انتخاب می‌شوند و باقی از کتابهای چاپ شده‌ی به روز هستند.

لذت مطالعه به تمامی، با کتابهای الکترونیک و صوتی حاصل نمی‌شود. اما نمی‌دانم نسل امروز که کتاب را با بازی رایانه‌ای به هم

می‌آمیزد، و خودش شخصیت‌های کتاب را آن گونه که می‌پسندد، تعریف می‌کند و بعضی جاها خودش را جای شخصیت کتاب می‌گذارد، در آینده به چه لذتی در برخورد با کتابهای کاغذی خواهد رسید؟ آن چه مشخص است لذتی که امروزه کتاب الکترونیکی به بچه‌ها، مخصوصاً خردسالان و دبستانی‌ها می‌دهد، بیشتر از کتاب کاغذی است. من در دانشگاه در این باره تحقیق و پژوهش میدانی نکردم، اما معتقد هستم برای بچه‌ها لذتی فراتر از مطالعه‌ی کتاب دارد. برایم مهم نیست که بچه‌ها از طریق کتاب الکترونیکی یاد می‌گیرند یا نه، چون معتقد هستم که یادگیری خیلی زودتر در خانواده و دیرتر، در مدرسه اتفاق می‌افتد. برای من مهم لذت بردن بچه‌ها از کتاب است. «لذت بردن» مسئله‌ی اصلی من است. دلم می‌خواهد که بچه‌ها لذت مطالعه را حس کنند. این گوهر نایابی است که در دست بچه‌هاست. لذت بردن از مطالعه باید در کودکی اتفاق بیفتد.

نسل جدید نسل شنیداری است. اگر از این نسل بپرسند مثلاً کتاب را حضوری بخوانی یا گوش کنی، گوش دادن را ترجیح می‌دهد.

معمولاً همه برای شنیدن آمادگی بیشتر دارند. در دنیا بحثی است با عنوان «حافظه‌ی دیجیتالی ملی» که در ایران به آن «حافظه‌ی رُقومی ملی» می‌گویند و مخفف آن «حَرَم» می‌شود. مسئولان حَرَم در کتابخانه‌ی ملی موظف هستند، از قدیمی‌ترین کتابها که چاپ سنگی بوده است، اسکن کنند. و در حافظه‌ی رُقومی ملی جای دهند. در آینده اعلام خواهد شد که می‌توانید تمام کتابهای چاپ شده را در کتابخانه‌ی رُقومی ملی به صورت رایگان رویت کنید.

مزیت دیگر کتابخانه‌ی دیجیتالی در این است که می‌توان کتابهایی را که به هر دلیلی فرصت چاپ پیدا نکرده‌اند در آنها یافت و مطالعه کرد. یا قسمتهایی از کتاب را می‌توانید به طور رایگان مطالعه کنید و برای مطالعه‌ی بقیه‌ی کتاب، باید پول بپردازید تا قابل رویت شود. مشکل دیگری که کتابخانه‌ی دیجیتالی حل کرده، این است که در کتابخانه‌ی سنتی، گاه کتابهای قطور کودکان در کنار کتابهای کم حجم قرار می‌گرفت و چون امکان جداسازی کتابها نبود کتابهای کم حجم به راحتی دیده نمی‌شدند. ولی با تعریف کتابخانه‌ی ملی کودکان و نوجوانان دیجیتالی، امکان دست‌یابی به انواع کتاب آسان می‌شود. این کار مطالعه را توسعه می‌دهد.

پی‌نوشت

1. ebook
2. Expensive Material

■ اشعار و داستان‌های ترجمه و تالیف
■ نکو داشت
■ سفرها، مقاله و مصاحبه
■ دوستانه
■ بزرگان و کودکان
■ دل‌نوشته‌ها و تجربه‌ها

آشنایی با دیگر سایت‌های کودک و نوجوان

به زودی قصه‌های خوب برای بچه‌های خوب را بشنوید!

www.rahmandoost.org

معرفی سایت: زینب گلزاری

ترانه زیبای شب
یلدای هم نسلی های
من و البته شاید
فرزندان شما!
«صد دانه یاقوت»

مجموعه اشعار
و داستان های
زیبا و خواندنی
مصطفی
رحماندوست

«قصه مصطفی» به روایت
تصویر... «خود نوشت» را
از دست ندهید

نشانی www.rahmandoost.org را که در نوار مرورگر خود تایپ می کنید، چند لحظه ای بیشتر طول نمی کشد که وب سایت او روی میز کارتان ظاهر شود...

یک لحظه به خودتان می آید و می بینید، مدتی است که محو تصویر کوچکی شده اید که سمت چپ صفحه ای نمایش قرار دارد. و بعد سیاهی چشمتان که به سمت پایین حرکت می کند، لبخند روی لبهایتان را از دور هم می توان تشخیص داد... دانه های انار، ظرف بلور شب های یلدا و ترانه صد دانه یاقوت...

احساس می کنید با این وب سایت آشنایی و قرابتی دیرینه دارید. او شما را به دنیای کودکی های دور و نزدیک می برد و ساعت ها وب گردی در دنیای شیرین و ساده ی کودکانها...

راستی، «خود نوشت» را از دست ندهید. حکایت قصه ی مصطفی به روایت تصویر دیدنی است.

هدیه های دوستانه ی بزرگترها، دست نوشته هایی از بزرگان شعر و ادب و دوست داران آن هاست. هدیه ی دوستانه ی کودکان، البته شیرین تر است. داستان ها و شعرهای ترجمه و تألیف، سفرها، مقاله و پیام، دل نوشته ها و تجربه ها... همه دوست داشتنی هستند.

آثار چاپ شده ی رحماندوست را می توانید در پایین وب سایت او، پشت پیشخوان بیابید. حرف و سخنی هم داشتید می توانید در قسمت «حرف های تو» با او در میان بگذارید. شاید شما هم خواستید مثل سید مهدی شجاعی به رحماندوست بگویید: «خیلی ممنون که به دنیا اومدی!»